

Ανάλυση στα γεγονότα

Παιδεία ή κατάρτιση: Τι θέλει η κυβέρνηση;

Η κρίση αρχίζει από το Δημοτικό

Του ΕΥΤΥΧΗ ΜΠΙΤΣΑΚΗ*

Η κυβέρνηση δεν μπόρεσε να πετύχει την αναθεώρηση του άρθρου 16 του Συντάγματος, που θα άνοιγε τον δρόμο για την ίδρυση ιδιωτικών «πανεπιστημίων». Εντούτοις πρόκειται να επαναφέρει την πρόταση στην ολομέλεια της Βουλής. Αν το ΠΑΣΟΚ τηρήσει τη δέσμευσή του και καταψηφίσει, τότε το πρόβλημα μετατίθεται για τέσσερα χρόνια. Εν τω μεταξύ η κυβέρνηση κατέθεσε νομοσχέδιο, πρόταση για ένα νέο νόμο-πλαίσιο. Το νομοσχέδιο, όπως θα αποδειξω, δεν αντιμετωπίζει το πρόβλημα. Προτείνει ορισμένα επιμέρους μέτρα, και μάλιστα προς αντιδραστική κατεύθυνση.

Τελικός στόχος της κυβέρνησης είναι η δημιουργία ιδιωτικών πανεπιστημίων. Σκόπιμα λοιπόν η ίδια και τα ΜΜΕ που συντάσσονται μ' αυτήν, έχουν εξαπολύσει μια συστηματική εκστρατεία σε τρία μέτωπα: 1) Απαξίωση του δημόσιου πανεπιστημίου. Επιχείρημα: Η ίδρυση ιδιωτικών πανεπιστημίων θα αναβαθμίσει τα «κρατικά» λόγω του ανταγωνισμού. 2) Κατάργηση του ασύλου με τα γνωστά προσχήματα. 3) Επίθεση εναντίον των φοιτητών, του διδακτικού προσωπικού και της ΠΟΣΔΕΠ. Για την τελευταία, δεν έχει καταθέσει συγκεκριμένες προτάσεις.

Ας δούμε όμως πώς έχουν τα πράγματα.

Το ελληνικό πανεπιστήμιο, παρά τις αντίξοες συνθήκες, παράγει έργο: διδακτικό και ερευνητικό. Αλήθεια: Ποιος μορφώνει τους Έλληνες επιστήμονες; Και οι άσχετοι που συκοφαντούν το πανεπιστήμιο, φρόντισαν να μάθουν για τις διεθνείς δημοσιεύσεις, τη συμμετοχή σε διεθνή ερευνητικά προγράμματα, για τη συμμετοχή σε διεθνή συνέδρια των «άχρηστων» Ελλήνων επιστημόνων; Και τι σημαίνει η επιτυχία των αποφοίτων των πανεπιστημίων μας, όταν πηγαίνουν στο εξωτερικό για μεταπτυχιακά ή για επιστημονική έρευνα;

Η κρίση της παιδείας έχει άλλο χαρακτήρα και άλλα αίτια. Και είναι καθολική. Αρχίζει από το Δημοτικό σχολείο. Ας αρχίσουμε λοιπόν από εκεί.

* Δημοτικό σχολείο. Φορτώνουν τα παιδιά με πλήθος άχρηστων γνώσεων. Βασικό αίτημα: Να μειωθεί ο όγκος και να αναβαθμιστούν η ποιότητα, η μέθοδος και η κριτική σκέψη. Και οι δάσκαλοι; Να παίρνουν έναν μισθό που θα τους εξασφαλίζει μια στοιχειωδώς αξιοπρεπή ζωή, ώστε να μπορούν να αφοσιωθούν στο έργο τους. Ταυτόχρονα: όποιο αποδειχτεί ότι κάνουν ιδιαίτερα, να απολύονται.

* Δευτεροβάθμια εκπαίδευση. Το αυτό πρόβλημα ως προς τη διδακτέα ύλη. Ποσότητα, ψευδομοντερνισμός. Ωθηση του μαθητή στην παπαγαλία. Πρόταση: να περιοριστεί ο όγκος της «διδακτέας» ύλης. Να αναβαθμιστούν η ποιότητα, η μέθοδος, η κριτική σκέψη. Το Λύκειο να πάψει να προετοιμάζει υποψήφιους για τα ΑΕΙ μέσω της παπαγαλίας. Ως προς το διδακτικό προσωπικό: Θα τολμήσει επιτέλους κάποια μελλοντική κυβέρνηση να καταργήσει το άθλιο καθεστώς των φροντιστηρίων, εντάσσοντας το προσωπικό τους στη Μέση Παιδεία; Και θα καθιερώσει μισθούς για στοιχειωδώς αξιοπρεπή ζωή, προβλέποντας ταυτόχρονα την απόλυση οποιουδήποτε κάνει «ιδιαίτερα»;

Και περνάμε στην τριτοβάθμια εκπαίδευση.

* Πρώτο ψεύδος. Κυβέρνηση και συνεπικουρούντες μιλούν για κρατικά πανεπιστήμια. Αλλά κρατικά πανεπιστήμια δεν υπάρχουν. Τα πανεπιστήμια είναι δημόσια. Είναι νομικά πρόσωπα δημοσίου δικαίου. Δεν είναι κρατικές υπηρεσίες. Το Σύνταγμα προβλέπει την αυτονομία, την αυτοδιοίκηση των ΑΕΙ. Γιατί λοιπόν η σκόπιμη σύγχυση; Διότι έτσι διευκολύνονται η ουσιαστική κατάργηση της αυτονομίας και η κριτική χειραγώγηση.

* Κρατικά - ιδιωτικά - μη κερδοσκοπικά. Επιδίωξη: Η ίδρυση ιδιωτικών και μη κερδοσκοπικών πανεπιστημίων. Επιχείρημα: Μέσω του ανταγωνισμού θα αναβαθμιστούν και τα δημόσια. Μέγα ψεύδος. Διότι: Ποιος θα διαθέσει τα κολοσσιαία ποσά που απαιτεί η ίδρυση ενός πανεπιστημίου ή έστω μιας σχολής, όπως η Φυσικομαθηματική, η Ιατρική κ.λπ.; Αυτό που θα γίνει θα είναι δήθεν σχολές για μάνατζμεντ, λογιστικά, οικονομικά, τουριστικά επαγγέλματα, ίσως πληροφορική ή ηλεκτρονική. Ταυτόχρονα τα διάφορα «Κολλέγια» θα αναβαθμιστούν, παρέχοντας το γνωστό και σήμερα επίπεδο σπουδών. Ηδη ο πρόεδρος των Ελληνικών Κολλεγίων απειλεί την Ελλάδα αν δεν συμμορφωθεί με την οδηγία 36/05 για αναγνώριση των κερδοσκοπικών κολλεγίων. Η ίδρυση ιδιωτικών «πανεπιστημίων» θα συμπαρασύρει προς τα κάτω και τα δημόσια, όπως έγινε και με την τηλεόραση. Και τα μη-κερδοσκοπικά; Η έννοια αποτελεί «αντίφαση εν τοις όροις». Αλλά ήδη η ΓΣΕΕ, η Εκκλησία, δήμοι κ.λπ. ετοιμάζονται. Με ποια μέσα; Και με ποια ιδεολογία; Φανταστείτε τον κ. Χριστόδουλο, πρόεδρο του Πανεπιστημίου της Εκκλησίας της Ελλάδος! Το πανεπιστήμιο, εξ ορισμού, είναι χώρος ελεύθερης διακίνησης των ιδεών. Ποια ελευθερία θα έχουν οι διδάσκοντες στα ιδιωτικά και στα μη κερδοσκοπικά πανεπιστήμια; Και ποια επαγγελματική σιγουριά; Τέλος: Τα μη κερδοσκοπικά θα δικαιούνται να απαιτούν κρατική επιχορήγηση. Και ως προς αυτό, θα λειτουργήσουν σε βάρος του δημοσίου πανεπιστημίου.

* Τα οικονομικά. Η κυβέρνηση σιωπά. Μιλάει όμως για προνόμια και ιερατείο. Λοιπόν: Οι δαπάνες ανά φοιτητή στις ΗΠΑ είναι περίπου 24.000 δολάρια. Στη Γαλλία 13.000, στην Ελλάδα 5.000, στην Πορτογαλία 4.600. Λοιπόν; Και οι μισθοί των πανεπιστημιακών; Δύο και τρεις φορές κατώτεροι από των Ευρωπαίων συναδέλφων τους.

* Το πανεπιστήμιο-επιχείρηση. Αντί να αυξήσει λοιπόν τις δαπάνες για την παιδεία, συνολικά, το νομοσχέδιο (μελλοντικός νόμος-πλαίσιο) προβλέπει την εγκατάσταση μάντζερ στα ΑΕΙ, που θα κατέχουν θέσεις γενικού οικονομικού διευθυντή. Προβλέπει λοιπόν την ένταση του οικονομικού στραγγαλισμού και την ενίσχυση της τάσης για μετατροπή των ΑΕΙ σε επιχειρήσεις, σύμφωνα με τη γενικότερη νεοφιλελεύθερη στρατηγική.

* Η έρευνα και οι χορηγοί. Το πανεπιστήμιο-επιχείρηση θα πρέπει να στραφεί στην αναζήτηση «χορηγών». Αλλά ποιος μεγαλόψυχος καπιταλιστής θα χρηματοδοτήσει βασική έρευνα; Η «χορηγία» θα αφορά άμεσα αποδοτικούς κλάδους που θα αποφέρουν προοπτικά κέρδη στον «χορηγό». Κέρδη προοπτικά αλλά και άμεσα, με τη χρησιμοποίηση των μέσων του ΑΕΙ και των ερευνητών για το «ερευνητικό» πρόγραμμα.

* Ερευνητικά προγράμματα. Τα ερευνητικά προγράμματα πρέπει να είναι προϊόν συλλογικής έρευνας και επεξεργασίας και να διεξάγονται υπό καθεστώς συλλογικού ελέγχου. Η αναζήτηση χορηγών θα επιτείνει το σημερινό καθεστώς έλλειψης στρατηγικής και διαφάνειας, θα εντείνει την εξάρτηση των ΑΕΙ από το ιδιωτικό κεφάλαιο, τον ατομικό ανταγωνισμό και τη «δουλοπαροική» σχέση των υπευθύνων με τους νεότερους συνεργάτες.

* Προγράμματα σπουδών. Τα προγράμματα σπουδών πρέπει να είναι συνεκτικά. Να συνιστούν μια ολιστική, επιστημολογικά έγκυρη προσέγγιση του αντικείμενου. Τη σημερινή σχετική αταξία, το πλήθος των αντικειμένων κ.λπ. θα τα επιτείνει η πρωτοφανής πρόβλεψη για πιστωτικές μονάδες. Η λήψη του πτυχίου δεν θα προϋποθέτει μια λογικά-επιστημολογικά σφαιρική μαθητεία, αλλά τη συγκέντρωση ορισμένου αριθμού πιστωτικών μονάδων. Μια τέτοια πρακτική θα σημάνει την απορρύθμιση του πανεπιστημίου. Ακόμα χειρότερα: ο περιπλανώμενος φοιτητής προς άγρην «μονάδων» θα μπορεί να τις αποκτά και από ιδιωτικές «πιστοποιημένες» εταιρείες! Μετατροπή της επιστημονικής γνώσης σε άθροισμα ετερόκλιτων στοιχείων και νέα κέρδη της εταιρείας!

* Οι προνομιούχοι. Οι πανεπιστημιακοί είναι προνομιούχοι! Αποτελούν ιερατείο! Μίλησα για το επίπεδο των μισθών. Επιθυμεί η κυβέρνηση την «εξυγίανση» και την «αναβάθμιση»; Να εξασφαλίσει αξιοπρεπείς μισθούς (οι γνήσιοι επιστήμονες και δάσκαλοι δεν νοιάζονται να πλουτίσουν) και ταυτόχρονα να καταργήσει το άθλιο καθεστώς της ετεροαπασχόλησης; Να επιβάλει διά νόμου την πλήρη και ολοκληρωτική απασχόληση. Οποιος θέλει πλούτη, να φύγει από το πανεπιστήμιο και να πάει στις πολυεθνικές. Το «πρώην καθηγητής» τού εξασφαλίζει προνομιακή σχέση. Ως προς την «αξιολόγηση»: Ναι, αυτοαξιολόγηση, συλλογική των τομέων και των τμημάτων. Οχι ξένοι «αξιολογητές». (Ποιος θα αξιολογήσει τους αξιολογητές;).

Τι λέει για τα παραπάνω η κυβέρνηση με το νομοσχέδιό της; Τίποτα! Ο,τι προβλέπει, είναι προς το χειρότερο: Υπονόμευση του ασύλου, αντί να μαζέψει τους κουκουλοφόρους, δικούς της και μη. Διαγραφή φοιτητών ύστερα από ορισμένα έτη σπουδών. Αποφυγή του προβλήματος του ενός συγγράμματος, με τη δήθεν επιλογή, αντί δημιουργία βιβλιοθηκών για σφαιρική μάθηση και για έρευνα. Διατήρηση της διασποράς των πανεπιστημίων και των σχολών σε πόλεις, κωμοπόλεις και νησιά, προς εξυπηρέτηση μικροπολιτικών συμφερόντων.

Γιατί όλα αυτά; Επειδή η κυβέρνηση εφαρμόζει τη γενικότερη πολιτική της Ε.Ε. για υπαγωγή της διδασκαλίας και της έρευνας στις ανάγκες της ανασυγκρότησης του κεφαλαίου και της αύξησης της κερδοφορίας του. Η βασική έρευνα και οι ανθρωπιστικές επιστήμες, ως μη αποδοτικές, θα περιθωριοποιούνται όλο και περισσότερο. Το αστικό πανεπιστήμιο, χώρος ελεύθερης έρευνας και διακίνησης των ιδεών, θα μετατρέπεται βαθμιαία σε επιχειρηματικό οργανισμό που θα αρκείται στην κατάρτιση ημιεπιστημονικού απασχολήσιμου προσωπικού. Εκτός εάν!

* Ομότιμος καθηγητής Φιλοσοφίας Πανεπιστημίου Ιωαννίνων